

EFTER PROJEKTET LIFE BOREALWOLF: En fortsättning på vägen mot samexistens mellan människa och varg

Foto Katja Ronkainen

PROJEKTET LIFE 18 NAT/FI/000394

UTARBETAD AV: Madeleine Nyman, Iina Ala-Kurikka, Katja Holmala, Inari Helle, Lauri Kajander, Mikael Luoma, Mari Lyly, Samu Mäntyniemi, Henri Pelkonen, Harri-Pekka Pohjolainen, Kitta Suhonen och Mia Valtonen.

EFTER-LIFE-PLAN

EFTER VARG-LIFE PROJEKTET. En fortsättning på vägen mot samexistens mellan människa och varg

Rapporten utgör Efter-LIFE-planen för projektet LIFE BOREALWOLF (LIFE18 NAT/FI/000394) och är framtagen inom ramen för Åtgärd F1: Utarbeta en Efter-LIFE -plan.

PROJEKTETS IDENTITET

Titel: Mot en bättre samexistens med vargar

Akronym: LIFE BOREALWOLF

EU-kod: LIFE 18 NAT/FI/000394

Projektområde: Finland

Startdatum: 01/10/2019

Slutdatum: 30/09/2025

Projektets varaktighet: 72 månader

Total budget: 5.511.535€

Bidrag från EU: 3.017.647€

Bidrag från medfinansierare: 800.000€

Projektkoordinator: Naturresursinstitutet (Luke)

Projektpartner:

- Finlands viltcentral
- Polisinsrättningen i Östra Finland
- Forststyrelsen (Parker och vilttjänster)
- Nylands distrikt vid Finlands naturskyddsförbund

Projektets webbplats: www.susilife.fi

Kontaktpersoner: Madeleine Nyman

Naturresursinstitutet

Ladugårdsbågen 9, 00790 Helsingfors

SUOMI

+358295322336

madeleine.nyman@luke.fi

Den här rapporten har sammanställts av Varg LIFE- projektet. Projektstödmotagarna tar fullt ansvar för materialet som ingår i den här rapporten. Europeiska kommissionen och CINEA ansvarar inte för material eller någon som helst användning av informationen som rapporten innehåller.

Innehåll

Om projektet	4
Betydelsen och effekterna av Varg-LIFE projektet	6
Hot mot förvaltningen av vargstammen efter att projektet har avslutats	9
SWOT-analys	12
Efter-LIFE-plan	14
Framtida utveckling	26

Om projektet

Samexistensen mellan människor och vargar som delar samma landskap ger upphov till oro, rädsla och ibland förlust av hundar och tamdjur. Starka åsikter och känslor förknippas med vargar, och diskussioner kan lätt bli hetsiga, särskilt på sociala medier.

Så här såg vargens status ut i Finland innan projektet:

- Vargen klassificerades som en hotad art i Finland och
- stammen hade inte uppnått en gynnsam bevarandestatus enligt definitionen i habitatdirektivet.

Att uppnå en livskraftig vargstam är en utmaning om människor känner att de inte kan samexistera med vargar.

Förvaltningen av den finska vargstammen organiseras genom en nationell förvaltningsplan för vargen som styrs av jord- och skogsbruksministeriet (JSM) och genomförs av Finlands viltcentral (FVC) i nära samarbete med andra nationella och regionala myndigheter och institutioner. En stor del av arbetet utförs av frivilliga, vilket involverar stora delar av samhället i förvaltningssystemet. Under de senaste 20 åren har den nationella vargpolitiken syftat till att öka vargstammen mot en gynnsam bevarandestatus, samtidigt som man erkänner utmaningarna med samexistens mellan människa och varg.

Det övergripande målet med Varg-LIFE projektet var att förbättra den långsiktiga statusen för vargstammen och att uppnå och upprätthålla en livskraftig stam i Finland genom att utveckla och införa nya verktyg för människans samexistens med vargen. Målet var att upprätthålla minst 25 fortplantningsdugliga familjeflockar (enligt definitionen i den nationella förvaltningsplanen) i Finland och att säkerställa långsiktig stabilitet för den del av populationen som förökar sej. Målet på lång sikt är att uppnå en gynnsam bevarandestatus för vargen genom förbättrad samexistens mellan människor och stora rovdjur.

För att uppnå de övergripande målen låg fokuset för projektet på tre specifika delmål:

1. **Minska sociala spänningar** genom att öka allmänhetens acceptans för vargar genom ökad spridning av kunskap och know-how.
2. **Minska de negativa aspekterna av vargens närvaro (exempelvis rädsla samt skador på boskap och hundar)** genom att införa effektivare metoder för att begränsa skador och öka allmänhetens förståelse för vargen (särskilt på landsbygden).
3. **Utveckla verktyg för att förvalta vargstammen, för att till exempel förhindra olagligt dödande av vargar** genom att införa en operativ modell för viltpatrullering – ett nytt verktyg för att effektivera tillsynen särskilt i områden med hög omsättning av vargflockar.

Förkortningar

FVC	Finlands viltcentral
JSM	Jord- och skogsbruks- ministeriet
Luke	Naturresursinstitutet
PTG	Polis-Tull- Gränsbevakningens samarbetsnätverk
ÄFO	Älgförvaltningsområde

Foto Mari Tikkinen

Betydelsen och effekterna av Varg-LIFE projektet

Under sex år lyckades projektet etablera ett kostnadseffektivt genetiskt uppföljningssystem för vargstammen som täckte cirka 90 procent av vargflockarna i Finland. En så hög täckningsgrad gör det mer möjligt att få exakta bedömningar av populationstrender, vilket är avgörande för en effektiv förvaltning och skötsel. Projektet engagerade också aktivt nya frivilliga i insamlingen av DNA-prov, vilket främjade transparens och skapade förtroende mellan lokalsamhällen och förvaltningen. Projektet satsade på proaktiv kommunikation med de frivilliga och delade informationen om resultaten med dem, och bad om respons på uppföljningssystemet. En kontinuerlig dialog mellan forskare och frivilliga är avgörande för att hålla de frivilliga engagerade. Trots böljande politiska diskussioner och debatter kring vargpolitiken under projektets gång förblev täckningen av insamlingen god. Detta berodde sannolikt dels på projektets insatser genom en proaktiv kommunikation mellan partnerorganisationerna och intressegrupperna. Stabiliteten inom de frivilliga nätverken visar att de är tillräckligt motståndskraftiga och robusta även i varierande sociopolitiska klimat, för att utgöra en stabil grund för uppföljningssystemet.

Genomförandet av skadeförebyggande strategier var också en viktig del av projektet. Genom att ta itu med problem relaterade till angrepp på boskap och personlig säkerhet arbetade projektet för att minimera de negativa effekterna av vargens närvaro och samtidigt främja samexistensen. Det här arbetet stöder lokalsamhällenas behov och intres-

sen, vilket ökar sannolikheten för en långsiktig framgång av förvaltningen.

Projektet utvecklade två lokalt verksamma volontärnätverk, som vardera utgör en viktig grund för den lokala vargförvaltningen i Finland. Nätverket för rovdjurskontaktpersoner försågs med ett uppdaterat webbaserat utbildningspaket ¹ som innehåller information om hur man hanterar situationer där rovdjur närmar sig människor eller mänskliga bosättningar eller orsakar skada. En rovdjurskontaktperson utgör en viktig länk mellan lokalinvånarna och förvaltningen, vilket ställer krav på personens kunskap, kompetens och kommunikationsförmåga. Nätverket fick stöd av projektet genom att proaktivt påminna dem om deras centrala roll inom förvaltningen och i vikten av de av dem bekräftade vargobservationerna. Antalet årliga observationer av stora rovdjur bibehölls på över 50 000 trots bristande motivation inom nätverket i vissa delar av landet efter förändringarna i den nationella rovdjurspolitiken. De här områdena täcktes sedan istället med hjälp av observationer gjorda av projektets personal.

Ett annat viktigt volontärnätverk, revirsarbetsgrupperna, introducerades i nya områden i takt med att vargstammen breddade sig, samtidigt som befintliga grupper fortsatte sin verksamhet under hela projektet. Intresset för att bilda och upprätthålla grupperna under projektets gång visar på att det finns ett stort behov av att upprätthålla en lokalt förankrad förvaltning för att förbättra samexistensen mellan människa och varg. Genom

¹ Webbutbildning för OSR (riista.fi)

Foto Sami Säily

gemensamma seminarier som anordnades av projektet kunde grupperna dela med sig av god praxis och meningsfull verksamhet till varandra. Projektet anordnade regionala seminarier dit såväl medlemmar i revirsarbetsgrupper och intressegrupper som forskare och myndigheter bjöds in.

Syftet var att skapa en plattform för att utbyta kunskap och vidga perspektiven. De visade sig vara mycket populära med fullsatta mötesrum och aktiva diskussioner.

Projektets insatser för att minska det illegala dödandet av vargar i östra Finland resulterade i att allmänheten i större utsträckning rapporterade in misstänkta brott mot vilda djur och att samarbetet mellan tillsynsmyndigheterna förbättrades. Den lokala närvaron av viltpatrullen i östra Finland bidrog till att två nya vargrevir etablerades och att de illegala aktiviteterna möjligen minskade. Dessutom bidrog ett proaktivt samhällsengagemang genom personliga möten med lokalbefolkningen, deltagande i lokala evenemang och kommunikation i lokala medier och sociala medier till att mildra konflikter och skapa förtroende för viltförvaltningen och tillsynsmyndigheterna. Projektet visade att en särskild viltpatrullenhet avsevärt kan förbättra tillsynen, brottsbekämpningen och allmänhetens engagemang, vilket ger en kostnadseffektiv modell för att minska brottsligheten mot vilda djur.

Projektet bidrog till att diversifiera det offentliga samtalet om vargar, i syfte att flytta fokus från den långvariga debatten om jakt kontra bevarande till

alternativa lösningar och en mångfald av röster och åsikter. Projektet syftade till att minska polarisering och konfrontation genom interaktion och kommunikation mellan intressegrupper. En central del var att föra vetenskaplig kunskap, särskilt om DNA-resultat från vargar, närmare medborgarna på ett helhetligt sätt genom att kommunicera resultaten via lokala mediekkanaler. Projektet betonade vikten av att verkligen ta hänsyn till oron i lokalsamhällena och sökte lösningar som skulle balansera både lokala behov och förvaltandet av vargen. Under projektets gång minskade oron för boskapens säkerhet i vargområden och allmänhetens attityder förändrades till förmån för bevarandet av vargen.

Projektet utvecklade och testade också ett verktyg för utvärdering av förvaltningsstrategier (Management Strategy Evaluation, MSE) för flerartsförvaltning², för att stöda beslutsfattandet inom viltförvaltningen. Genom att låta användarna utforska hur olika arter interagerar inom ekosystemet och hur riktad jakt och andra förvaltningsbeslut kan påverka det komplexa ekosystemet bidrog verktyget till att främja en mer holistisk förståelse för förvaltning och skötsel. Även om verktyget i sig inte direkt förändrar allmänhetens attityder till vargar, är det ett viktigt utbildningsverktyg om växelverkan mellan arter och om hur olika beslut påverkar stammarna. Det här kan bidra till att underlätta kompromisser i potentiellt motstridiga förvaltningssituationer. En av fördelarna med UFS-verktyget är dess förmåga att öka transparensen och den vetenskapliga förståelsen bland slutanvändarna och de olika intressegrupperna.

² UFS-verktyget, modell med öppen källkod (drive.google.fi)

Foto Jaakko Alalantela

Resultaten och lärdomarna från projektkommunikationen beskrevs i en syntesrapport från Naturresursinstitutet³ om hanteringen av konflikter mellan människor och vilda djur i Finland. Konflikten mellan människa och varg är bara en av många liknande konflikter som hindrar gemensamma ansträngningar för att förvalta vilda djur. I rapporten beskrivs lösningar som har bidragit till att bevara den biologiska mångfalden och skydda försörjningsmöjligheterna. Rapporten innehåller utvecklingsförslag som kan användas för att förebygga och lösa konflikter mellan människor och vilda djur, med fokus på behovet av stöd för samverkan och samarbete samt krav på att skapa nätverk för stöd till personalen som jobbar inom viltförvaltningen. I den föreslås vidare en stark tvärvetenskaplig kunskapsbas och utvärderingsverktyg för att bedöma hur effektiv förvaltningen är.

3 Nyman, M., m.fl. (2025). Syntesiraportti: Luonnonvaraiset eläimet konfliktin osana – kokemuksia ja suosituksia. urn.fi/URN:ISBN:978-952-419-051-0 (på finska)

Sammantaget har projektet framgångsrikt bidragit till den långsiktiga livskraften hos vargstammen i Finland genom att utveckla en effektiv genetisk uppföljning av stammen och genom att utveckla verktyg för flerartsförvaltning. Genom olika initiativ som syftar till att öka allmänhetens acceptans, mildra konflikter och förbättra uppföljningen av stammen har projektet gjort betydande framsteg när det gäller att främja samexistens mellan människor och vargar och samtidigt stärka insatserna för bevarande.

Genom att stöda samarbete mellan organisationer, forskare, frivilliga, beslutsfattare och lokalsamhällen har projektet stärkt grunden för en långsiktig förvaltning och bevarande av vargen. Även om utmaningar kvarstår utgör projektets resultat en stark grund för fortsatta ansträngningar för att upprätthålla ett stabilt och välfungerande förvaltningssystem. Genom fortgående forskning, anpassningsbar förvaltning och samhällsengagemang är Finland väl positionerat för att säkerställa vargstammens framtid och samtidigt balansera ekologiska och samhälleliga behov.

Hot mot förvaltningen av vargstammen efter att projektet har avslutats

Varg-LIFE projektet var det första storskaliga initiativet i Finland där myndigheter och forskare samarbetade nära varandra för att förbättra samexistensen mellan människor och vargar. Även om projektet gjorde betydande framsteg kvarstår de samhälleliga konflikterna kring vargar. I det här kapitlet identifieras, med utgångspunkt i de lärdomar som drags under projektet, de främsta hoten mot en effektiv förvaltning av vargstammen och mot att förena ofta motstridiga perspektiv. Insikterna ger en grund för att planera hur det här viktiga arbetet kan fortsätta genom olika organisationer efter projektets slut.

Institutionell missanpassning kvarstår

Den övergripande utmaningen för den finska vargpolitiken är en institutionell missanpassning som kan beskrivas som en situation där den finska regeringens policy och styrning, förvaltningens rutiner, viltforskningens metoder och civilsamhällets levnadssätt inte passar ihop på ett bra sätt. Eftersom värderingar, målsättningar och maktförhållanden varierar mellan de berörda parterna är det en utmaning att hitta en gemensam väg framåt som kan accepteras av hela samhället. Den här missanpassningen leder till ihållande samhälleliga hinder och bekymmer och utgör ett indirekt men stort hot mot förvaltningen och bevarandet av vargen. På lokal nivå finns det en misstro mot statliga organ och deras verksamhet, till exempel när det gäller förvaltningsmål eller att göra en korrekt uppskattning av stammens storlek. Samma misstro före-

kommer även på regional och nationell nivå, och till och med mellan statliga organisationer, vilket gör det mycket svårt att komma överens om begreppet en gynnsam bevarandestatus för vargstammen. Följaktligen är det en utmaning att uppnå och upprätthålla en gynnsam bevarandestatus eftersom ett mål som stöds av hela samhället inte hittas.

Precis som innan projektet, ses den institutionella missanpassningen fortfarande som det största och mest sannolika hindret för att vargförvaltningen i Finland ska lyckas. Även om det inte fanns några specifika åtgärder planerade för att minska den här risken, definierade projektet en färdplan för att förbättra samarbetet mellan statliga institutioner för att förbättra förtroendet mellan de involverade organisationerna. Man satsade också på att nå ut med ett robust stöd till nätverken av frivilliga, med målet att skapa insyn i vargförvaltningen på lokal nivå, vilket skulle kunna leda till ökad förståelse och ökat förtroende på lokal nivå. Resultatet av initiativet blev ett ramdokument om framtida samarbete mellan förvaltningsorganisationerna, inklusive en färdplan för att minska den institutionella missanpassningen. Färdplanen testades genom att nya nationella och regionala expertarbetsgrupper inrättades för att utbyta kunskap och skapa en gemensam bild av den övergripande situationen. Det intensifierade och transparenta samarbete som utvecklats mellan organisationerna under projektets gång har sannolikt ökat förtroendet både mellan organisationerna och mellan förvaltningen och civilsamhället. Samarbete ger en gemensam grund för att förbättra förvaltningssystemets motståndskraft och därigenom minska risken för att den institutionella missanpassningen fortsätter.

Minskat stöd från intressegrupper, fortsatt polariserade diskussioner och illegalt dödande av vargar

Andra stora, sammanhängande risker som hotar den långsiktiga framgången för vargförvaltningen i Finland är 1) bristande engagemang från intressegrupper, 2) polariserade diskussioner och 3) fortsatt illegalt dödande. Djupt polariserade åsikter och offentliga diskussioner, särskilt mellan jakt- och naturskyddsrelaterade grupper, har lett till ett försvagat stöd för förvaltningen från viktiga grupper så som Finlands jägarförbund. Att en frivilligorganisation som representerar tiotusentals medborgare, främst på landsbygden, och som också utgör en central del av den frivilliga arbetskraften inom viltförvaltningen, inte längre är engagerad kan äventyra motivationen hos volontärnätverken och minska allmänhetens tolerans för förvaltningen, vilket i båda fallen är avgörande för ett framgångsrikt genomförande av den nationella vargförvaltningsplanen.

Den tredje risken som nämns, fortgående illegalt dödande av vargar, är ett direkt hot mot vargstam-

mens långsiktiga livskraft. Motiven bakom dödan- det är komplexa och svåra att studera eftersom gärningsmännen nästan aldrig åker fast tack vare ett tyst stöd från lokalsamhället. Vargar dödas illegalt av en rad olika skäl, varav många beror på rädsla, ekonomiska intressen och kulturella attity- der. Ibland motiveras de olagliga aktiviteterna av upplevda hot mot boskap eller personliga jaktin- tressen. I vissa lokalsamhällen är den negativa synen på vargar djupt rotad i kulturella traditioner, där vargar ses som farliga eller onödiga rovdjur. Dessutom finns det ofta en brist på förtroende för myndigheternas förmåga eller vilja att reagera på lokala problem, vilket leder till att en del personer tar saken i egna händer. Motståndet mot stränga lagar som befrämjar vargskyddet spelar också en roll, eftersom vissa anser att bestämmelserna på ett orättvist sätt begränsar deras rätt att skydda sin egendom eller försörjning. I sällsynta fall är det illegala dödande av vargar kopplat till ett bredare mönster av brott mot vilda djur. Trots vargens rätts- liga skydd med möjliga påföljder, så som böter eller fängelse, förekommer fortfarande illegal tjuvjakt.

För att hantera de här riskerna implementerade projektet en strategi för att förbättra samverkan med intressegrupperna. Den som främjar en inklu- derande dialog, en förbättrad transparens av för- valtningen och upprätthållandet av de frivilligas engagemang även under hätska offentliga debat- ter. Utöver detta stödde projektet lokala invånares engagemang genom att förse dem med verktyg och plattformar. Genom dessa kunde de förmedla information och tips och hjälpa till med att skrämja bort djärva vargar från gårdar. Projektet insatser genom riktad kommunikation och samverkan med volontärnätverken bidrog till att minska spänning- arna och hålla de lokala nätverken engagerade.

Den illegala förföljelsen av vargar hanterades genom att anställa en viltpatrull, stärka utrednings-

Foto Jaakko Alalantela

resurserna och bygga upp kapaciteten hos tillsynsmyndigheterna. Projektaktiviteterna stödde en vidareutveckling av samarbetsmodellen polis-tullgränsbevakning (PTG), vilket i sin tur kommer att förbättra kostnadseffektiv gemensam tillsyn och brottsbekämpning i framtiden. Genom att nå ut till allmänheten ökade medvetenheten ytterligare om det rättsliga skyddet och konsekvenserna av brott mot vilda djur.

Framöver är det avgörande att intressegrupperna hålls engagerade. Att upprätthålla öppna kanaler för dialog, involvera lokala aktörer i planering och beslutsfattande samt att stärka förtroendet för och insynen i vargförvaltningen bidrar till att minska spänningarna. Den etablerade samarbetsmodellen PTG och utredningsresurserna kommer att utgöra grunden för en långsiktig brottsbekämpning. Regelbunden utbildning, informationsutbyte och information till allmänheten kommer att stärka verksamheten ytterligare.

Stora förändringar i politiken och förvaltningen av övriga rovdjursstammar slår tillbaka på vargförvaltningen i Finland

Vargförvaltningen är nära kopplad till förvaltningen av andra stora rovdjursarter i Finland (brunbjörn, järv och lodjur) eftersom de här arterna omfattas av liknande lagstiftning och bevarande mål, och påverkar det finska samhället på ett liknande sätt. Även om förvaltningen av de andra rovdjursarterna ligger utanför ramen för det här projektet,

påverkar politiska beslut och rättsliga avgöranden som rör dem också vargförvaltningen genom att fungera som rättsliga prejudikat. Under projektets gång ändrades de nationella domstolarnas rättspraxis när det gäller undantag från skyddet av stora rovdjur enligt habitatdirektivet i riktning mot en striktare tolkning. Detta ledde till att licensjakten på lodjur och björn utanför renskötselområdet upphörde, vilket i sin tur ledde till att björn- och lodjursstammarna ökade. Följaktligen blev vissa lokalsamhällen mer missnöjda med björn- och vargförvaltningen, vilket tog sig uttryck i att de lokala volontärnätverken i dessa regioner tappade sitt engagemang. Det här påverkade pålitligheten av uppföljningen av lodjurs-, björn- och vargstammarna i dessa regioner. Vargförvaltningen förblev orsak till mest missnöje, vilket sannolikt beror på att tilliten till myndigheterna sjönk. I teorin finns det en risk för att missnöjet kan leda till en ökad illegal förföljelse rovdjuren, vilket skulle kunna få omfattande negativa samhällseliga konsekvenser.

Även om rättsliga prejudikat och påföljande policyförändringar låg utanför projektets ramar, försökte projektet ändå mildra några av hoten genom att försöka stöda volontärnätverken då de arbetade under internt och externt tryck från rovdjurspolitiken. Den förde också samman olika parter för att diskutera rovdjuren och försökte öka förståelsen för olika intressenters åsikter. Sammantaget kan vargförvaltningen inte separeras från förvaltningen av rovdjur, utan bör integreras i en strategi för förvaltning av flera arter för att bli framgångsrik i framtiden.

SWOT-analys

Vi använde en strukturerad planeringsmetod som kallas SWOT-analys (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) för att utvärdera styrkorna, svagheter och möjligheterna med samt hoten mot förvaltningen av vargstammen i slutet av projektet. Analysen gör det möjligt att identifiera interna och externa faktorer som är gynnsamma eller ogynnsamma för att uppnå de mål som satts upp för vargförvaltningen i Finland.

Styrkor

1. Ökat samarbete mellan stödmottagarna har ökat effektiviteten i hanteringen av vargfrågor i mellan de statliga organen.
2. Systemet för uppföljningen av vargstammen blir alltmer flexibelt och kostnadseffektivt. Den utökade DNA-provtagningen som utförs av lokala frivilliga har skapat möjligheter till engagemang, informationsutbyte och förtroendeskapande.
3. En engagerad projektpersonal (trots att de arbetade under hård press) med kunskap och erfarenhet av vargkonflikten har skapat en utmärkt grund för kommunikation och dialog med intressegrupper och medborgare. Personalen måste vara närvarande och lättillgänglig på lokal nivå, bland annat genom att ge intervjuer och svara på alla typer av vargrelaterade frågor.
4. Att satsa på personliga möten och arbeta direkt med de lokala boskapsuppfödarna och lokalinvånarna genom de frivilliga nätverken har varit avgörande för att dela information och bygga förtroende på lokal nivå. De frivilliga fungerar som ett fönster mot den breda allmänhetens uppfattningar.

Svagheter

1. En utmaning att engagera tillräckligt många frivilliga i vissa områden. Det kan bero på brist på personliga resurser i avlägsna landsbygdsområden eller på misstro och ovilja att samarbeta med myndighetspersoner. Att komplettera DNA-provtagningen med fältpersonal från förvaltningen är också en utmaning på grund av bristen på arbetskraft i områden med bristfällig insamling av prover.
2. Det finns fortfarande ett behov av att ytterligare bygga upp förtroendet mellan de statliga organisationer som ansvarar för vargförvaltningen. En misstro mellan olika organ försvårar möjligheterna till samarbete och underblåser den polariserade offentliga debatten, vilket i slutändan leder till en ökad misstro mot förvaltningssystemet som helhet.
3. Vargrelaterade utmaningar är mest akuta på lokal nivå, där behovet av information och praktiska lösningar är stort. Projektet har haft svårt att fullt ut möta den här efterfrågan, vare sig det gäller kunskapsutbyte, skydd av boskap eller tillsyn av jaktbrott. Det är mycket viktigt att ge tillräckligt med tid och resurser för att tillgodose lokala behov och därigenom öka acceptansen för vargar och förvaltningssystemet bland medborgarna.

Foto Mari Tikkunen

Möjligheter

1. En möjlighet att utvidga användningen av den nya DNA-analysmetoden till andra arter.
2. Att involvera ännu fler lokala provtagare på det här sättet kan ha en positiv påverkan på attityderna till vargen i allmänhet.
3. Myndighetspersonalen arbetar närmare varandra för att skapa harmoniserad extern kommunikation riktad till intressenter och medborgare, särskilt i politiskt spända situationer.
4. De statliga organisationerna sprider gemensamt vetenskaplig information och lugnar på så sätt ner debatter och hindrar spridande av felaktig information.
5. Utveckling av nya metoder för att skydda boskap och jakthundar för att minska risken för angrepp.
6. Använda nätverk av frivilliga som en viktig resurs för förvaltningen, både när det gäller arbetskraft och informationsutbyte och för att skapa en förtroendebaserad dialog med lokalbefolkningen. Den här samarbetsmodellen skulle kunna spridas till andra områden i samhället och till andra länder.
7. En möjlighet att utvidga samarbetsmodellen mellan förvaltningsmyndigheterna till andra sektorer i Finland och utomlands.

Hot

1. Underprioritering av resurser för vargförvaltningen till följd av ändringen av vargens skyddsstatus i bilagan till EU-kommissionens habitatdirektiv. Införandet av licensjakt kan påverka intresset för att finansiera och engagera sig i andra förvaltningsuppgifter som syftar till att mildra konflikten och förbättra samexistensen.
2. Brist på arbetskraft (både frivilliga och inom förvaltningen) för att täcka behovet av att utföra alla uppgifter inom vargförvaltningen i och med den växande vargstammen.
3. Brist på ekonomiska resurser för att upprätthålla de nya samarbetsmodellerna mellan de statliga myndigheterna.
4. En ökande brist på engagemang inom volontärnätverken på grund av bristande motivation.
5. Ett ökande motstånd mot vilttillsyn i allmänhet (officiella klagomål och negativ diskurs i sociala medier), vilket leder till en tung mental börda för brottsbekämpningspersonalen och en minskad vilja från medborgarna att stöda tillsynen och brottsutredningar.

Efter-LIFE-plan

Tillämpning av det nya kostnadseffektiva uppföljningssystemet av genetiska familjegrupper (åtgärd C1)

UTMANING

Ett välfungerande uppföljningssystem för viltarter är avgörande för att kunna leverera korrekt och kontinuerlig information till beslutsfattare, förvaltare, slutanvändare och intressegrupper. Det gäller särskilt för konfliktbenägna arter så som vargen, som orsakar oro och rädsla bland lokalbefolkningen samt orsakar angrepp och skada på boskap och jakthundar i Finland. Ett heltäckande genetiskt uppföljningssystem kunde ge en mer exakt bild av vargstammens storlek och struktur, inte bara för hela landet utan även på regional nivå. Med ett system för DNA-provtagning som omfattar majoriteten av de etablerade vargreviren skulle det vara möjligt att upptäcka och följa upp vargstammens reproduktion. Den här typen av information är viktig för förvaltningen av vargstammen.

AKTIVITETER

Den här åtgärden bestod av två huvudaktiviteter:

1. Utveckling och inrättande av ett nytt DNA-baserat uppföljningssystem (inklusive ett nytt provtagningssystem, analysmetoder och utvärdering), med målet att utvidga DNA-provtagningen till att omfatta mer än 90 procent av vargflockarna i Finland.
2. Öka engagemanget hos nätverken av frivilliga som samlar in en stor del av de DNA-prover som används vid övervakning av stammen.

RESULTAT OCH UTFALL

Det nya kostnadseffektiva uppföljningssystemet för genetiska familjegrupper har visat sig vara välfungerande och anpassningsbart, med en täckningsgrad på ungefär 90 procent av reviren. Täckningen av DNA-uppföljningen förväntas ligga kvar på samma nivå, även om vargstammen förväntas fortsätta att växa och sprida sig i framtiden. Under hela projektet har antalet vargar och vargrevir visat sig öka stadigt, vilket svarar mot projektets övergripande mål att minska hotet från den mycket fluktuerande dynamiken i vargstammen.

En stor del av de frivilliga som samlar in DNA-prover har fortsatt att engagera sig i verksamheten trots den heta politiska debatten om rovdjursförvaltningen. De frivilliga provtagarnas engagemang varierar kraftigt mellan olika geografiska områden, vilket bland annat reflekterar deras känslighet för politiska tvister i det lokala samhälle som omger dem. Därför har provtagningsplanen anpassats efter geografisk region och samhällsliga influenser på lokal nivå.

De största ansträngningarna lades på att motivera det stora antalet frivilliga att fortsätta sitt engagemang i DNA-provtagningen (det gäller både provtagare och lokala samordnare). Det finns fortfarande utrymme för förbättringar i provtagningsplanen och de analysmetoder som används, och den löpande dialogen med provtagarna ger värdefull återkoppling till utvecklingsarbetet. Det gör det också möjligt för provtagarna att ha direktkontakt med förvaltningen, vilket ökar transparensen i processen och därmed förtroendet för uppföljningssystemet.

Foto Jaakko Alalantela

Den nuvarande balansen mellan professionella och frivilliga i DNA-provtagningsarbetet har visat sig vara effektiv. Den möjliggör ett framgångsrikt samarbete, uppfyller målen och håller processen kostnadseffektiv – en uppgift som skulle vara för dyr att utföra med enbart professionella. Den här samarbetsstrategin säkerställer också högkvalitativ datainsamling över ett stort område.

Resultaten är avgörande för bedömningen av den finska vargstammens livskraft. Tillförlitliga årliga data om reproduktion och genetisk mångfald är avgörande för nationell och internationell förvaltning av vilda djur, för bland annat finska myndigheter, den internationella naturskyddsorganisationen IUCN (och LCIE – Europeiska rovdjursinitiativet), frivilligorganisationer och andra intressegrupper. Uppföljningssystemet har också visat sig vara motståndskraftigt mot hetsiga politiska debatter och skiftande vargförvaltningspolicy.

EFTER-LIFE

Luke kommer att bibehålla det nya uppföljningssystemet som ett standardverktyg för att samla in tillförlitliga, årliga uppgifter om vargens reproduktion. Resultaten kommer att kommuniceras regelbundet och öppet till både frivilliga och media, vilket bidrar till att bygga upp förtroendet för hela processen. Lukes fastanställda personal kommer att delta i DNA-provtagningen på ungefär samma nivå som under projektet, och de genetiska analyserna kommer att upprätthållas med Lukes egna medel. De databaser som Luke utvecklat för informationshantering kommer att stödas och användas, inklusive nödvändiga tekniska uppdateringar

under de kommande åren. Erfarenheterna från det nya uppföljningssystemet av vargstammen kommer att användas för att utveckla uppföljningen av björnstammen. Det etablerade nätverket och samarbetet kring uppföljning av stora rovdjursstammar i Fennoskandien kommer att fortsätta som planerat. Finland och Sverige har till exempel ett nära samarbete för att identifiera invandrande vargar på båda sidor om gränsen genom att utbyta och analysera DNA-prover.

De frivilligas engagemang kommer att stödas av fortsatt samordning från Luke och viltcentralen och genom regelbundet informationsutbyte och regelbundna utbildningstillfällen. Organisationerna kommer att övervaka de frivilligas motivation och ta itu med eventuella nya utmaningar. Samarbetet mellan myndigheter och intressegrupper kommer att fortsätta efter projektet, med fokus på att upprätthålla nätverket av frivilliga och att dela med sig av forskningsresultat, god praxis och data. Det elektroniska formuläret för datainsamling som infördes under projektet kommer att bli en etablerad del av standardrutinerna och kommer att öka systemets kostnadseffektivitet.

Utveckla och testa ett verktyg för att förutse och rikta förvaltningen med hjälp av en flerartsmodell för hjortdjursjakten i vargområden (åtgärderna C2 och C5)

UTMANING

Samförvaltningen av hjortdjur och rovdjur är viktig i många sammanhang, bland annat ekologiska, bevarandemässiga, sociala, ekonomiska och rekreationsmässiga. Olika intressegrupper i Finland har mycket olika preferenser när det gäller förvaltningen av stammarna, särskilt när det gäller älgförvaltningen. Att ha ett modelleringsverktyg som kombinerar flera informationskällor för att presentera resultaten av olika förvaltningsscenarier och beslut ger mycket användbar och entydig information för alla nivåer i beslutsfattandet.

AKTIVITETER

Den här åtgärden omfattade följande aktiviteter:

1. Utveckla en prediktiv datormodell som ett verktyg för utvärdering av förvaltningsstrategier (Management Strategy Evaluation, MSE).
2. Testa och vidareutveckla prototypen av datormodellen i älgförvaltningsområden (ÄFO) och med beslutsfattare.
3. Implementera den i förvaltningen av jakt på hjortdjur på regional nivå.
4. Utbilda jägare så att de förstår konceptet med flerartsförvaltning.

Foto Tero Salmela

RESULTAT OCH UTFALL

Projektet lyckades ta fram ett utvärderingsverktyg¹ som ger ett bra underlag för förvaltare och beslutsfattare inom storviltsförvaltningen. En ökad förståelse för den ekologiska samverkan mellan alla storviltsarter gör det lättare att ta hänsyn till vargens predationseffekt i förvaltningen av hjortdjursstammarna. Följaktligen lindras konflikten i samband med förekomsten av vargar och samexistensen mellan människor och vargar främjas. Verktöget gör det också möjligt för användare i olika intressentgrupper att bekanta sig med idén om flerartsförvaltning av vilda djur, det vill säga i vilken utsträckning olika arter kan påverka varandras förekomst och hur förvaltningsåtgärder som riktas mot en art påverkar hela systemet. Även om verktöget i sig förmodligen inte har någon direkt inverkan på människors känslor och värderingar, bidrar det breda sättet att närma sig frågan genom att inkludera både ekologiska och socioekonomiska faktorer i verktöget till att man kan förstå olika synpunkter och hitta kompromisser i potentiella konfliktsituationer, vilket främjar samexistens. Bättre förståelse för de bio-samhälleliga utmaningarna med flera arter kan också minska incitamenten att begå brott mot vilda djur. Utvärderingsverktyget är öppet för alla och har därmed potential att utgöra en plattform för att bekanta sig med flerartskonceptet. Det är särskilt viktigt i situationer när stora rovdjur etablerar sig i ett nytt område.

EFTER-LIFE

Efter projektet kommer utvärderingsverktyget att användas regelbundet av viltförvaltningen i Finland. De insikter som webbverktyget ger kommer att kunna användas för att stöda planeringen av älgjakten, en process som samordnas av viltcentralen. Verktöget kommer att vidareutvecklas med extern finansiering genom att uppdatera dess biologiska indataparametrar baserat på modeller och resultat från andra forskningsprojekt.

Utvärderingsverktyget kommer att vidareutvecklas för att bli tillräckligt noggrant med hjälp av extern finansiering. Därefter kommer det att användas regelbundet av viltförvaltningen i Finland. Det kommer att förvaltas av Luke och användas av relevanta beslutsfattare. Viltcentralen kommer att ge kompletterande utbildning regelbundet för nya operatörer och för att introducera eventuella uppdateringar av verktöget.

Jakten på hjortdjur är rätt likartad i Fennoskandien och är viktigt för landsbygdsbefolkningen. Med vissa modifieringar är utvärderingsverktyget och dess användning överförbart och replikerbart inom Fennoskandien eftersom information kommer att finnas tillgänglig även på svenska. Olika arter kan läggas till i verktöget när lämplig information finns tillgänglig. Viltförvaltare kommer att ha nytta av att lägga till arter som björn, lodjur och skogshare i modellen, eftersom deras populationer också är av stort intresse för flera intressegrupper och eventuellt konfliktbenägna. JSM har visat intresse för att utvidga modellen så att den passar ett bredare urval av arter i framtiden. Luke kommer att presentera verktöget på begäran till intresserade organisationer i Europa.

¹ Utvärderingsverktyget, modell med öppen källkod (drive.google.fi)

Utveckla praktiska verktyg för att hantera vargrelaterade hot (åtgärd C3)

UTMANING

Varje år dödar och skadar vargar tamdjur i Finland. Miljontals euro betalas årligen ut i ersättning för angrepp, främst på renar, hundar och får. Efter järven är vargen det rovdjur som orsakar mest skador. Det sammantagna antalet rovdjursangrepp närmar sig idag de nationella taken för skade-ersättningsstöden. Det ökande antalet angrepp på boskap har lett till en ökad konflikt mellan människor och vargar som lever i samma områden, vilket orsakar såväl ekonomiska utmaningar som social oro och rädsla. En annan utmaning för samexistensen i Finland är angreppen på jakthundar som har ökat till följd av att vargstammen har spridit sig. Finska jakttraditioner, där man använder sig av fritt strövande jakthundar, är inte direkt förenliga med att dela landskap med vargflockar.

AKTIVITETER

Åtgärden gick ut på att utveckla verktyg för att förebygga skador som orsakats av vargar ur många perspektiv:

1. Bygga upp nätverk för myndighetssamarbete på lokal och regional nivå.
2. Dela information och ta fram en verktygslåda med skadeförebyggande åtgärder som är anpassade till finska förhållanden.
3. Leverera skyddsmaterial och främja förebyggande av skador, inspektera skador och samla in data.
4. Främja skyddsutrustning för hundar genom att testa en ny modell av en vargväst som låter hundarna röra sig fritt samtidigt som den ger tillräckligt skydd.

Foto SusiLIFE

RESULTAT OCH UTFALL

Att snabbt reagera på vargmöten, liksom att utbilda människor, är avgörande för att förebygga skador och öka acceptansen för vargar på lokal nivå. Projektets största bidrag till att möjliggöra en snabb respons på akuta situationer var genom att bygga upp nätverk för myndighetssamarbete, där personal från olika institutioner kunde stödja varandra i fältarbetet. Den heltidsanställda fältpersonalen som anställdes enbart för projektet kunde aktivt ge neutral information till invånare i vargområden samt know-how till djurägare och därigenom bygga upp ett förtroendefullt förhållande mellan förvaltningen och samhället. Genom att lyssna på och dela med sig av vargrelaterade erfarenheter och perspektiv samt sprida information om arten, förvaltningen av den och projektet ökade de den allmänna förståelsen för komplexiteten i konflikten och samexistensen mellan människa och varg.

Utvecklingen av skadeförebyggande åtgärder ansågs leda till mer positiva attityder till vargar, eftersom rädslan och upplevelsen av orättvisa lindrades. Boskapsägarna var engagerade i att samarbeta och villiga att prova ny utrustning. De ökade skyddsinsatserna avspeglades dock inte tydligt i en minskning av antalet fall av rovdjursangrepp på nationell nivå. Det kan delvis förklaras av att vargstammen har expanderat till nya områden. Testningen av skyddsvästar för hundar ledde till positiv uppmärksamhet för sådan utrustning för att förhindra vargangrepp, och finländska jägare verkade mer öppna för att skaffa en hundväst än de var innan projektet. Angreppen mot hundar förblev på en relativt stabil nivå trots att vargstammen växte under projektets gång.

EFTER-LIFE

Viltcentralen kommer att fortsätta att stödja gårdar med akut risk genom att låna ut skyddsmaterial, till exempel popup-stängsel och ljus- och ljudskrämmor, och ge råd om skadeförebyggande åtgärder. Det kommer att genomföras med en kortare rotationstid vid utlåning av utrustning till boskapsägare med de mest akuta behoven, det vill säga under de första veckorna. Viltcentralen kommer på det sättet att säkerställa att det finns tillräckliga resurser och tillräcklig utrustning för alla som behöver stöd. Med hjälp av material som tagits fram i projektet kommer viltcentralen också att fortsätta sin dagliga dialog med intressegrupper för att sprida information till lokalbefolkningen om vargar och hur man kan minska problem relaterade till arten. För det här ändamålet kommer viltcentralen att rekrytera tre personer för att stöda den fastanställda personalen, och deras uppgifter kommer bland annat att omfatta samordning av leveranser av skyddsmaterial och organisering av regionala evenemang för informationsutbyte. Utrustningen som införskaffats under projektet kommer att lånas ut till boskapsägare, men även ny utrustning kommer att testas när den blir tillgänglig på marknaden. Inköpen av skrämmor och annan utrustning, till exempel elstängsel, finansieras med ett årligt bidrag från JSM. Bedömningen av risken för angrepp kommer att följa det förfarande som användes under Varg-LIFE.

Viltcentralens personal kommer att fortsätta att göra reklam för skyddsutrustning för hundar och berätta om projektets erfarenheter. Västar som blir över (som inte köps av testanvändarna) efter testperioden kommer att användas som provexemplar som kan provas på jakthundar på viltcentralens kontor för att uppmuntra ägare att köpa en skyddsväst av lämplig modell och storlek.

Utveckla metoder för samverkan och informationsspridning till allmänheten (åtgärd C4)

UTMANING

En av de största utmaningarna i konflikten mellan människor och vilda djur är bristen på möjligheter för lokalbefolkningen att bli hörd och involverad i viltförvaltningen. Det leder till frustration och missstro mot förvaltningsadministrationen. Det finska viltförvaltningssystemet är i hög grad beroende av att nätverk av frivilliga samarbetar med förvaltningen. Det här täta och intensiva nätverkandet och samarbetet har en lång historia som härrör från en samarbetsstrategi inom många sektorer av det finländska samhället, som syftar till att skapa förtroende och transparens genom att ge lokalbefolkningen möjlighet till engagemang och ägarskap. Det finns två befintliga nätverk för frivilliga som en del av vargförvaltningssystemet i Finland, nämligen nätverket för rovdjurskontaktpersonerna och revirsamarbetsgrupperna i vargområdena. Förutom att stöda förvaltningen genom att tillhandahålla rovdjursobservationer och fungera som en plattform för landsbygdens röster, förbättrar de också det lokala samarbetet och kommunikationen till allmänheten. Den största utmaningen är att behålla nätverken av frivilliga som en del av förvaltningssystemet, särskilt i situationer där en polariserad debatt och en djupt splittrad allmän opinion riktas mot de frivilliga själva. Ännu mer press läggs på de frivilliga när det gäller vargförvaltningen, eftersom vargen används som ett politiskt verktyg bland intressenter eller delar av allmänheten. I de debatterna blir kontroversen kring vargförvaltningen en symbol för djupare oenigheter kring värdesystem, makt och så vidare.

AKTIVITETER

Åtgärden satte fokus på att främja och stöda nätverken av frivilliga genom att:

1. Utveckla nätverket för rovdjurskontaktpersonerna, som verkat i över 40 år, genom att rekrytera nya medlemmar och uppdatera utbildningsprogrammet som en webbaserad kurs.
2. Främja revirsamarbetsgruppernas funktioner och samarbetsmodell och förse dem med en uppdaterad handbok för att ytterligare engagera dem.

Foto Mikko Jokinen

RESULTAT OCH UTFALL

Det uppdaterade utbildningspaketet, inklusive ett certifikat, förbättrade kompetensen som lokala experter och informationsleverantörer bland rovdjurskontaktpersonerna, vilket ökade mängden kunskap och know-how inom nätverket. Den webbaserade digitala kursen gjorde utbildningen effektivare och mer lättillgänglig, medan utbildningsevenemang gav nödvändiga möjligheter till samtal ansikte mot ansikte och interaktivt lärande. Kommunikationsinsatserna om volontärnätverkets roll och betydelse fick fler medborgare att rapportera sina observationer och bidrog till att motivera de frivilliga att fortsätta sitt värdefulla arbete. Delvis tack vare projektinsatserna förblev antalet observationer på en god nivå, trots stora regionala utmaningar när det gällde att motivera observatörerna på grund av den turbulenta politiska debatten i samhället.

Projektets stöd till revirsarbetsgrupperna visade sig vara viktigt för att upprätthålla deras engagemang och för att förmedla deras roll och syfte i lokalsamhället. De flesta av grupperna förblev aktiva under hela projektet, och nya grupper bildades i nyetablerade vargrevir, enligt de lokala aktörernas behov. Grupperna kommunicerade lokalt om sin existens och verksamhet, vilket ytterligare förstärkte lokalbefolkningens stöd för den här typen av plattformar. Konceptet med regionala nätverksseminarier mellan grupperna visade sig vara mycket populärt med fullsatta mötesrum och aktiva diskussioner. Genom att bjuda in såväl revirgruppernas medlemmar och intressegrupper som forskare och myndighetspersonal skapades en fruktbar plattform för att öka den ömsesidiga förståelsen för både vargsituationen och de problem och utmaningar som samexistensen innebär.

EFTER-LIFE

Viltcentralen och Luke kommer att fortsätta att samordna och utbilda nätverket för rovdjurskontaktpersonerna som en del av sitt ordinära arbete. Det omfattar även finansiering av utbildningstillfällen och de årliga responseevenemangen som arrangeras av viltcentralen. Webbkursen och projektet kommer att förvaltas och uppdateras av viltcentralen, och materialet för responseevenemanget kommer att uppdateras av Luke. Handboken för rovdjurskontaktpersonerna och andra informationsmaterial och böcker som översatts till finska kommer att utgöra en ytterligare kunskapsbas för nya frivilliga som ansluter sig till nätverket. Projektarbetet har också lett till att en nationell utvecklingsstrategi för nätverket har utarbetats, som syftar till att ytterligare stärka det och säkerställa verksamhetsmodellens resiliens och kontinuitet. Initiativen kommer att ge en utmärkt grund för att sprida information om verksamhetsmodellen och dess viktigaste fördelar, och även eventuella utmaningar, till andra länder.

Revirsarbetsgrupperna kommer även i fortsättningen att samordnas och stödas av viltcentralen. Regionala evenemang kommer att ordnas i syfte att motivera och engagera grupperna och för att sprida information mer aktivt mellan olika aktörer. Viltcentralen fortsätter att handla grupperna att arbeta självständigt, så att viltcentralens huvudsakliga roll blir att starta och stöda nya grupper. Konceptet med revirsarbetsgrupper kan överföras till andra EU-länder, vilket främjas av det vägledningsmaterial som producerats under projektet och som finns tillgängligt online på svenska, finska och engelska.

Utveckla verktyg för att förutse och rikta in sig på illegalt dödande och förbättra brottsbekämpningen mot vilda djur (åtgärderna C2 och C6)

UTMANING

Enligt stamuppskattningarna av den finska vargstammen har den fluktuerat årligen under de senaste årtiondena, som har berott dels på varierande framgångar i den årliga reproduktionen (beroende på väder), dels på dödligheten orsakad av människor (lagligt och illegalt dödande). Antalet oförklarliga dödsfall orsakade av människor är den faktor som påverkar vargstammen som är svårast att hantera. De bakomliggande motiven varierar kraftigt och kan baseras på antingen en opportunistisk företeelse (slumpen) eller som en del av organiserad brottslighet (beskrivs närmare i hotanalysen på sidan 9). Brottsbekämpande åtgärder måste inriktas på hela det spektrum av motiv som ligger bakom själva aktiviteten och även på lokalsamhällets tysta acceptans av kriminell verksamhet. Åtgärderna måste särskilt inriktas på den frustration som lokalbefolkningen känner inför myndigheternas policy och verksamhet inom vargförvaltningen.

AKTIVITETER

Den här åtgärden hade två huvudsyften:

1. Att stärka brottsbekämpningskapaciteten genom riktade patruller, testa nya tillsynsverktyg och förbättra myndighetssamarbetet.
2. Att skapa förtroende inom lokalsamhället genom aktivt nätverkande, informationsutbyte och engagemang i lokala evenemang.

Foto Juha M Ahonen

RESULTAT OCH UTFALL

Projektet har framgångsrikt utbildat över 365 brottsbekämpande tjänstemän, utvecklat ett standardiserat rapporteringssystem för tillsyn av brott mot vilda djur och utvecklat ett verktyg för effektivare datainsamling och analys vid patrulleringen. Resultaten visar på förbättrade brottsbekämpningsinsatser, ökad rapportering från allmänheten om misstänkta brott mot vilda djur och ökat myndighetssamarbete. Närvaron av en viltpatrull bidrog till att nya vargrevir etablerades och att den illegala verksamheten eventuellt minskade. Dessutom bidrog ett proaktivt samhällsengagemang till att mildra konflikter och öka förtroendet för förvaltningen.

Projektet visade att en särskild viltpatrullenhet kan avsevärt förbättra tillsynen, brottsbekämpningen och allmänhetens engagemang, vilket ger en kostnadseffektiv modell för att ta itu med brott mot vilda djur. Tillsynsverktyget som utvecklats används nu operativt av olika brottsbekämpande myndigheter, och myndighetssamarbetet förväntas fortsätta efter projektets slut genom det brottsbekämpande nätverket för samarbetsmodellen polis-tull-gränsbevakning (PTG).

EFTER-LIFE

De bästa metoderna och färdigheterna för att förebygga och utreda brott (inklusive nätverkande med intressegrupper och lokala invånare, utredningar och underrättelser, uppföljning av verksamheten och resultaten samt utbildning, informationsutbyte och aktiviteter) som tagits fram under projektet kommer att spridas brett inom de brottsbekämpande myndigheterna. Lärdomar om brottsförebyggande åtgärder och brottsutredningar kommer att införlivas i det operativa arbetet genom utbildningsinsatser för poliser, jakt- och fiskeövervakare och gränsbevakare. Nätverket för brottsbekämpning kommer att kunna fungera självständigt som en fortsättning på det etablerade samarbetet mellan den lokala polisen och jakt- och fiskeövervakarna. De här åtgärderna kommer att genomföras med finansiering från polisens ordinarie budget.

Det nätverk av lokala jägare och frivilliga tillsynsmän som patrullen byggt upp kommer även i fortsättningen att förse lokala myndigheter med information om brott mot vilda djur och andra kriminella aktiviteter. PTG-nätverket kommer att använda den här informationen och de färdigheter som projektet gett upphov till för att bekämpa brott mot vilda djur i framtiden.

Spridning av projektresultaten och ökad medvetenhet (åtgärderna E1 och E2)

UTMANING

Vargen är ett mycket polariserat tema som återspeglar bredare samhälleliga och politiska spänningar, till exempel motstridiga åsikter om naturens värde. Även om vargar kan orsaka verklig skada och ibland ge upphov till oro för människors säkerhet, formas den offentliga debatten ofta av rädsla, historiska konflikter och olösta tvister. Felaktig information om vargens biologi, beteende och populationsuppskattningar, särskilt på sociala medier, har bidragit till misstro mellan forskare, förvaltningsadministrationen och lokalsamhällena. Vargen används också som symbol av olika aktörer för att dra till sig medias uppmärksamhet och främja specifika agendor.

Polariseringen leder ofta till en förenklad debatt som ger upphov till olika läger, vilket gör det svårare att föra en dialog. I extrema fall främjar den en "vi mot dem"-mentalitet. Å ena sidan saknar vissa förståelse för de näringar på landsbygden som påverkas av vargar, som exempelvis boskapsuppfödning, och å andra sidan kan vissa förbise vargarnas ekologiska roll och deras bevarandevärde. Det visar på vikten av att sätta fokus på öppen kommunikation, tillförlitlig information och inkluderande dialog för att överbrygga klyftor och främja samexistens.

AKTIVITETER

Inom projektet LIFE BOREALWOLF gjordes betydande åtgärder i form av kommunikation, spridning av information i syfte att öka medvetenheten i samhället. Tillvägagångssättet var interaktivt, transparent och grundat på vetenskaplig kunskap. I stället för att sprida information om själva projektet fokuserades informationsspridningen på viktiga teman som samexistens mellan människa och varg, intressegruppernas engagemang och praktisk hantering av vargrelaterade frågor. Särskild uppmärksamhet ägnades åt tonen och utformningen av känsliga ämnen.

Kommunikationen var strukturerad på tre nivåer: att informera om projektets framsteg och resultat, att utbyta kunskap om vargar och relaterade samhällsfrågor och att engagera intressegrupper genom möten, verkstäder och skraddarsytt material. Invånare i vargområden fick riktat stöd och information. Kommunikationsaktiviteterna omfattade regelbundna uppdateringar av webbplatsen, en aktiv närvaro på sociala medier (Facebook, Instagram och X) och utbildningsinsatser som skolbesök och åldersanpassat undervisningsmaterial, som nådde över 2 600 elever i 149 grupper.

Projektet genomförde också en strategisk medieplan som inkluderade bland annat nio medieevenemang, över 30 pressmeddelanden, informationspaket riktade till journalister och övriga offentliga och professionella evenemang. Relationerna med media stärktes genom proaktiva insatser och snabba svar. Varg-LIFE var också värd för ett internationellt seminarium, flera parlamentariska vargmöten, offentliga evenemang, utbildning av frivilliga och webbseminarier.

RESULTAT OCH UTFALL

Strategisk, snabb och evidensbaserad kommunikation och intressegruppers engagemang var viktigt för att uppnå de mål som fastställts för projektet. Projektet kunde till exempel motivera fler frivilliga att delta i DNA-provtagningen av vargar och öka medvetenheten om nätverket för rovdjursobservatorerna, skadeförebyggande åtgärder och vilttillsyn.

Projektet uppnådde betydande synlighet och engagemang. Enligt en enkät som utfördes på vuxna personer utanför renkötselområdet av projektet hade 25 procent respondenterna hört talas om projektet vid namn, och medvetenheten om dess teman var betydligt högre.¹ Nästan hälften (48 procent) av de tillfrågade hade stött på information om skydd av boskap och 44 procent kände till arbetet kring rovdjursobservationerna. Kännedomen om andra viktiga åtgärder, så som viltpatrullen i östra Finland (21 procent) och DNA-provtagning (20 procent), var också utbredd. Invånare inom vargrevi- ren var mer bekanta med projektens teman än invånare i andra kommuner.

1 Pellikka, J., & Ala-Kurikka, I. (2024). Kansalaiset ja susi. urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-989-5 (på finska).

Strategin för de sociala medierna fokuserade på dialog. Kommunikation sågs inte bara som ett enkelriktat informationsflöde, utan även som kundservice: interaktion och att svara på frågor. Innehåll skapades utifrån målgruppens behov. Projektets konton på sociala medier fick ett blygsamt antal följare, över 3 200 totalt. Å andra sidan var engagemanget mycket högt, vilket betyder att människor var intresserade av det innehåll som projektet skapade.

Projektet hade stor synlighet i medierna: Det nämndes i 944 artiklar i finländska medier under perioden 2019–2024, vilket innebär i genomsnitt tre artiklar per vecka. Den största delen av bevakningen skedde i lokala och regionala medier, och trots att ämnet var kontroversiellt förblev tonen i stort sett saklig och balanserad. Journalister beskrev projektets kommunikation som effektiv och uppskattade tillgången till experters perspektiv och uppdaterat material.

EFTER-LIFE

Kommunikationskanalerna för Varg-LIFE projektet valdes ut med tanke på Efter-LIFE-fasen, för att säkerställa att allt material som producerats under projektet förblir tillgängligt även efter att projektet avslutats. De viktigaste kommunikationskanalerna var projektets webbplats (Susilife.fi), Luonnonvaratiето.luke.fi (tidigare Riistahavainnot.fi) och Suurpedot.fi. Forststyrelsen har förbundit sig att ansöka om extern finansiering för att genomföra det nya koncept som utvecklats för Suurpedot.fi. Dessutom spreds en del material via viltcentralens plattformar, så som Riista.fi och Riistainfo.fi. Nylands distrikt vid Finlands naturskyddsförbund kommer att tillhandahålla länkar till projektmaterialet på sina respektive webbplatser.

Kontona på sociala medier kommer att underhållas men inte uppdateras, så att innehållet kan användas efter projektets slut. Skolmaterialet kommer att finnas kvar online för lärare att använda och för framtida skolbesök utan extra kostnad. Materialet kommer vid behov att uppdateras av viltcentralen och Luke.

All text, grafik, videor och annat innehåll planerades och producerades för att vara användbart för kom-

munikation även efter att projektet har avslutats. Innehållet utformades med en konsekvent visuell identitet och skapades för att säkerställa att informationen förblir relevant under lång tid framöver. Alla råfiler, till exempel InDesign- och Illustrator-filer för informationsgrafik, kommer att vara tillgängliga för projektpartnererna att använda och modifiera.

Åtgärder riktade till journalister har främjat kontakter mellan medier, förvaltning, beslutsfattare och forskare. De här kontakterna kommer att upprätthållas även efter projektet. Genom att arrangera medieevenemang tillsammans med projektpartnererna kunde olika vargrelaterade ämnen kombineras till ett tydligt och koncist informationspaket för journalister. Den här strategin för myndighets-samarbete kommer att fortsätta vid behov i framtiden. Forststyrelsen kommer att fortsätta att ordna årliga medieevenemang och i framtiden utvidga verksamheten till att omfatta andra djur än vargar.

Redan innan Varg-LIFE projektet bjöds intressegrupper engagerade i vargförvaltningen regelbundet in till parlamentariska förhandlingar. Den här praxisen kommer att fortsätta efter LIFE-projektet för att säkerställa att kunskapen som projektet gett upphov till överförs även till framtida regeringar.

Kommunikationssamarbetet mellan projektorganisationerna och intressegrupperna utvecklade nya sätt att planera och implementera gemensamma kommunikationsaktiviteter. Under projektets gång fick projektorganisationerna en bättre förståelse för varandras ansvarsområden och expertis. Projektets kommunikationsteam deltog även i viltförvaltningens kommunikationsgruppen för stora rovdjur (som leds av JSM), vars uppgifter är att samordna kommunikation, planera gemensamma insatser och dela erfarenheter. Den här gruppen är fortfarande en viktig knutpunkt för viltförvaltningens gemensamma kommunikation om stora rovdjur och kommer att fortsätta sitt arbete med hjälp av de insikter som projektet har gett.

Internationellt nätverkande och samarbete kommer att fortsätta efter projektperioden genom olika plattformar för stora rovdjur i Norden och Europa.

Foto Mari Lyly

Framtida utveckling

Projektet LIFE BOREALWOLF har uppnått viktiga milstolpar, men det finns fortfarande områden som kan förbättras och vidareutvecklas. En av de största utmaningarna är att upprätthålla de frivilligas engagemang. För att säkerställa långsiktig motivation och deltagande krävs kontinuerligt stöd, utbildning och erkännande av de frivilligas insatser. Projektet belyser också vikten av anpassningsbara förvaltningsstrategier för upprätthållande av en livskraftig vargstam. Med tanke på den fluktuerande vargstammen och de varierande nivåerna av acceptans från allmänheten måste förvaltningsåtgärderna vara flexibla och kunna anpassas till förändrade omständigheter.

Rekommendationer för att förbättra samexistensen mellan människa och varg i Finland

Varg-LIFE projektet syftade till att förbättra samexistensen mellan vargar och människor i Finland. Samexistens innebär att man delar samma miljö på ett sätt som minimerar olägenheter för både människor och vargar. Det innebär inte en fullständig avsaknad av konflikter, utan snarare att man hanterar och bemöter dem på ett hållbart sätt. Samexistens är inte bara viktigt för vargen, utan också för lokalsamhällenas välbefinnande.

Vad har vi lärt oss av sex års arbete och vad behöver göras härnäst?

Projektets rekommendationer:

1. **Från nationell till lokal nivå.** Vargrelaterade utmaningar är mest påtagliga på lokal nivå. Enligt projektets utfall skulle styrningen och förvaltningen av vilda djur gynnas av att flytta fokus från nationell till lokal nivå för att säkerställa en stark lokal närvaro. Den viktigaste frågan är var medborgare som lever i närheten av vargar kan hitta tillförlitlig information och stöd.
2. **DNA-uppföljning som medborgarinitiativ.** Insamling av DNA-prov för samman medborgare, organisationer, myndigheter och forskare. Det skapar en gemensam faktabas för diskussioner, oavsett individuella åsikter om vargskydd eller jakt.
 - a. DNA-provsinsamling är kostnadseffektivt när det samordnas i realtid med aktiv kommunikation mellan samordnaren och lokala volontärer under hela vintern. För samordningen krävs särskilt avsatt personaltid.
 - b. Frivilliga motiveras av sin önskan att bidra till kunskapen om lokala vargar. Uppdaterad återkoppling om hur arbetet med proverna fortskrider och spridning av resultaten är avgörande. Pressmeddelanden riktade till lokala medier är ett utmärkt sätt att sprida DNA-resultaten till vargreviren.
3. **Från individer och arter till ekosystem.** Förvaltning och skötsel kommer i allt högre grad att flytta fokus från individer och arter till bredare ekosystem. Genom att förstå det komplexa samspelet mellan olika arter kan man förutse konsekvenserna av beslut och åtgärder inom viltförvaltningen. I projektet utvecklades matematiska modelleringsverktyg för flerartsförvaltning som stöd för beslutsfattandet inom förvaltningen och skötseln. Utvecklingen av dem bör stödjas genom att ytterligare öka den ekologiska kunskapen och förfina modellernas arbetsprestation.

4. **Skydd för boskap och stöd till boskapsägare.** Växande stammar av stora rovdjur sätter press på boskapsgårdar, särskilt fårfarmer. Det finns flera effektiva lösningar för att skydda boskap: väl underhållna elektriska stängsel, att hålla boskapen inomhus på natten, skrämselanordningar på betesmarker och andra icke-dödliga skrämmor och, som en sista utväg, tillstånd att avlägsna enskilda problemdjur. De här åtgärderna måste anpassas till varje gård, eftersom vissa miljöer (till exempel seminaturliga biotoper eller strandlinjer) kan vara omöjliga att inhägna. Elektriska stängsel och skade-ersättningssystem som finansieras av regeringen är viktiga verktyg för konflikthanteringen. Enligt projektets utfall är det viktigt med ytterligare personlig rådgivning och stöd till boskapsägarna för att minska trycket på gårdarna. Det behövs också nya lösningar för att underlätta underhållet av vegetationen under stängslen.
5. **Skyddsvästar för jakthundar.** Även om en varg fortfarande kan skada en hund som bär en skyddsväst, kan västen ge ägaren avgörande tid att ingripa. Västar lämpar sig inte för alla väderförhållanden och är inte heller en perfekt lösning för alla hundindivider. De har dock stor potential att minska antalet angrepp, särskilt dödliga sådana. Eftersom endast 200 hundägare fick testa västarna under projektet skulle ytterligare informationsspridning vara nödvändig för att göra västarna till ett välkänt verktyg för en större grupp jägare. En statlig subvention skulle kunna vara ett effektivt incitament för att uppmuntra fler jägare att köpa utrustningen.
6. **Nätverket för rovdjurskontaktpersonerna.** De här frivilliga aktörerna är ovärderliga när det gäller att samla in observationsdata och fungera som lokala experter som länkar samman myndigheter, forskare och samhällen. Deras ökade engagemang kräver ännu förstärkning och fortsatt stöd för att upprätthålla deras motivation att delta. Ett examensarbete från 2023¹ som leddes av projektet visade på kunskapsluckor och viss misstro mellan nätverket och Luke. För att förbättra förtroendet mellan forskare och frivilliga krävs mer samverkan från myndigheterna.
7. **Revirsamarbetsgrupperna.** Grupperna underlättar dialogen både mellan regeringen och förvaltningen och mellan olika lokala aktörer. Projektet stödde utvecklingen av de här grupperna för att effektivt sprida information på lokal nivå om vargförvaltningen. Det finns dock fortfarande utrymme för utveckling, särskilt när det gäller en mer jämlik representation av olika åsikter och när det gäller kompetensen att hantera konfliktfyllda och känsliga diskussioner. Att uppmärksamma inkluderande representation och tillhandahålla verktyg för att navigera i kontroversiella ämnen skulle öka deras effektivitet, uppskattning och trovärdighet på lokal nivå.
8. **Brottsbekämpning mot vilda djur.** Resultatet av viltpatrullens verksamhet visade tydligt på att det behövs åtgärder för att utveckla och hantera vilttillsynen och brottsutredningar mot vilda djur i Finland. Det saknas för närvarande helt en övergripande samordning av mål, aktiviteter, och uppföljning av åtgärder. Växande stammar av stora rovdjur följt av en ökad social polarisering kommer att kräva att de brottsbekämpande myndig-

¹ Penttala, R. (2023). Mitä kuuluu petoyhdyshenkilöille? selvitys petoyhdyshenkilötoiminnan kehittämisestä. urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2023120133551 (på finska)

heterna utvecklar sin kompetens, kapacitet och prestationsförmåga för att förebygga och upptäcka brott mot vilda djur, särskilt i förhållande till stora rovdjur.

9. **Kommunikation.** Under vissa tider på året är allmänhetens efterfrågan på vargrelaterad information hög. Dessutom kräver plötsliga incidenter, som hybrider mellan varg och hund, betydande skador på boskap, vargar som närmar sig människor eller offentlig kritik mot myndigheter eller forskare, snabb men noggrann kommunikation. Både förväntade och oväntade händelser kräver samordnade insatser mellan myndigheterna för vilda djur.
 - a. God praxis för kommunikation omfattar ett målinriktat samarbete med intressegrupper i rätt tid och gemensamma externa kommunikationsinsatser, till exempel kampanjer, medieevenemang, utställningar eller parlamentariska genomgångar.
 - b. Viltcentralen spelar en nyckelroll när det gäller att förmedla vetenskaplig kunskap, medan andra organisationer, till exempel Viltcentralens regionala kontor, är avgörande för den lokala kommunikationen. Kommunikationsinsatserna bör utökas ytterligare i samarbete med ett bredare spektrum av intressenter, inklusive naturskyddsorganisationer och jägare.
10. **Samarbete gällande processer och beslutsfattande.** Oavsett om man utarbetar förvaltningsplaner eller projekt som gäller vargen bör man i större utsträckning använda sig av samsarbetsmetoder. Samarbetsmetoder gör det möjligt för offentliga myndigheter, civilsamhället och den privata sektorn att arbeta tillsammans för att hantera konflikter och lösa problem.²
11. **Samarbete mellan olika organisationer:** Den införda modellen för myndighetssamverkan resulterade i ökad transparens och förtroende mellan organisationer. Medan de nationella och regionala samsarbetsstrukturerna och -processerna etablerades under projektet, måste fältpersonalens lokala samarbete fortfarande organiseras och etableras som en standardiserad operativ modell. Alla nivåer av samarbete och nätverkande kommer att behöva stöd från varje organisation för att kunna upprätthållas på lång sikt.
12. **Vargen är en politisk art.** Projektet var tvunget att manövrera försiktigt i en het politisk miljö under hela projektiden. Politiska forum, från nationella till lokala, deltar i vargdebatten och använder den ibland som ett verktyg för att driva andra politiska frågor framåt. Beslutsfattare på alla nivåer har en viktig roll i att se till att de framsteg som gjorts i projektet inte bara bevaras utan utökas, vilket lägger grunden för ett mer motståndskraftigt och socialt accepterat vargförvaltningssystem i Finland. De har också ett ansvar för att överbrygga klyftan mellan stad och landsbygd genom att erkänna både vargens ekologiska värde och dess socioekonomiska effekter på landsbygdssamhällena i utformningen av förvaltningen och kommunikationen.

2 Resurser för projektet CORE: www.collaboration.fi

ÅTGÄRD	Ansvariga aktörer	Finansiering	Tidsram
Uppföljning av varg-flockarna	Luke, Viltcentralen	Statlig finansiering	Årligen
Strategi för flerartsförvaltning	Viltcentralen, Luke	Lukes och Viltcentralens budget / projektfinansiering	Standardverksamhet och utvecklingsprojekt
Förebyggande av varg-relaterade hot	Viltcentralen	Statlig finansiering och Viltcentralens budget	Standardverksamhet
Information till lokala intressegrupper och allmänheten	Viltcentralen	Viltcentralens budget	Standardverksamhet
Brottsbekämpning mot vilda djur	Polisen, Forststyrelsen, Luke	Polisens, Forststyrelsens och Lukes budget	Standardverksamhet
Uppföljning av förvaltningsåtgärder	Viltcentralen, Luke		Standardverksamhet
Uppföljning av allmänhetens inställning till vargar och förvaltningen	Luke	Lukes budget / projektfinansiering	Vart 5:e år
Uppföljning av mediebevakning om vargar och förvaltningen		Metsähallituksen / Luken perusbudjetti	Vakiotoiminnot
Luke och Forststyrelsen	Lukes och Forststyrelsens budget	Standardverksamhet	Vakiotoiminnot
Kommunikation och informationsspridning	JSM, Luke, Viltcentralen, Forststyrelsen, Polisen	JSM:s, Lukes, Viltcentralens, Forststyrelsens, Polisens budget	Standardverksamhet
Ökad medvetenhet	JSM, Viltcentralen	JSM:s, Viltcentralen:s kärnbudget	Standardverksamhet
Myndighetssamarbete och intressegruppernas engagemang	JSM, Luke, Viltcentralen, Forststyrelsen, Polisen	JSM:s, Lukes, Viltcentralens, Forststyrelsens, Polisens budget	Årligen

Foto Katja Ronkainen

VargLIFE

Medfinansieras av
Europeiska unionen

